

Tekstboekje VMBO-GL en TL
2006

tijdvak 2
maandag 19 juni
13.30 - 15.30 uur

NEDERLANDS LEESVAARDIGHEID-SCHRIJFVAARDIGHEID CSE GL EN TL

TEKST 1 TE VEEL OLIFANTEN

- 1 De olifant heeft een grote aaibaarheid. Dat deelt hij met bijvoorbeeld het zeehondje en de ijsbeer. Eigen aan de olifant is een combinatie van intelligentie, een sterk sociaal gevoel, een indrukwekkend postuur en een meelijwekkende klunzigheid, waardoor hij kan rekenen op onze eeuwige sympathie.
- 2 Of de olifant daar zelf zo blij mee moet zijn, is de vraag. Dankzij de sympathie van de rijke westerlingen gaat het momenteel te goed met de Afrikaanse olifant. Anders gezegd: er is sprake van een ware olifantenplaag! In de meeste natuurparken van zuidelijk Afrika zijn zo ontstellend veel olifanten, dat die parken volledig worden kaalgevreten. Professor Colenbrander van de Utrechtse universiteit kan het bevestigen. “Je ziet het met je eigen ogen als je langs de rand van de natuurparken vliegt. Buiten de parken is het vruchtbaar en groen, erbinnen dor en kaal. Alle takken en bomen worden opgegeten. Daardoor verdwijnen eerst de andere planteneters, zoals antilopen. Vervolgens verdwijnen ook de grote vleeseters, zoals leeuwen, die immers weer afhankelijk zijn van die antilopen. Die hele prachtige natuur gaat naar de knoppen.”
- 3 De explosieve toename van het aantal Afrikaanse olifanten (met de Indische olifant gaat het onverminderd slecht) begon toen een jaar of twintig, dertig geleden de stroperij in Afrika onder druk van de natuurbeschermingsorganisaties serieus werd aangepakt. Sinds het verwerken van slagtanden tot biljartballen, manchetknopen en pianotoetsen is verboden, is ivoor voor stropers niet aantrekkelijk meer.
- 4 Verschillende experts uit Afrika, Europa en de Verenigde Staten zijn het erover eens dat het aantal olifanten in Afrika zo snel mogelijk omlaag moet. Alleen dan is er nog een kans dat de vegetatie en het daarvan afhankelijke dierenleven zich herstellen. De grote vraag is evenwel: hoe?
- 5 Een aantrekkelijke mogelijkheid zou zijn de olifanten over te brengen naar gebieden waar nog genoeg ruimte is. Voor kleine natuurparken waar ze enkele tientallen olifanten te veel hebben, is dit een mogelijkheid. Niet voor de verplaatsing van tienduizenden zwaargewichten. De kosten daarvan zijn door
- 6 arme landen niet op te brengen.
- 7 Soms is het mogelijk een natuurpark uit te breiden. Het Krugerpark in Zuid-Afrika bijvoorbeeld grenst aan Mozambique, dat geen olifanten meer heeft. Er wordt aan gedacht om de hekken deels weg te halen en een stuk van Mozambique bij het park te betrekken.
- 8 Ook aantrekkelijk is de mogelijkheid van anticonceptie. In het Krugerpark is daarvoor de afgelopen jaren een veldproef uitgevoerd. Zo'n twintig vrouwtjesolifanten werden met behulp van een speciaal geweer beschoten met een vaccin dat uit de eierstokken van varkens was bereid. Het leek te werken, maar de methode moet nog verder ontwikkeld worden. Er moet eigenlijk een kunstmatig vaccin komen. Vanwege ziekten die de ene diersoort op de andere kan overbrengen, is zo'n kunstmatig vaccin veel veiliger dan een vaccin dat uit dierlijk materiaal is bereid. Maar anticonceptie is een bewerkelijke en dus kostbare aanpak. Deze methode is slechts geschikt om een populatie op peil te houden, niet om snel het aantal te verminderen.
- 9 Blijft over het afschieten. Het is een rot-idee, maar het werkt. Tot aan de jaren negentig bleef daardoor de olifantengroep in het Krugerpark op peil. Toen ging een kleine Zuid-Afrikaanse actiegroep – men zegt een groep van vijf mensen – hier heftig tegen protesteren. De publieke opinie in Europa en Amerika werd gemobiliseerd. Die sprak er schande van en de Zuid-Afrikaanse regering verbood het afschieten, doodsbang dat de inkomsten van het natuurpark zouden teruglopen door het wegblijven van de toeristen.
- 10 Volgens veel deskundigen hebben de machtige westerse natuurbeschermers een speciale verantwoordelijkheid. Zij hebben de afgelopen tientallen jaren de olifant aan die hoge aaibaarheidsfactor geholpen. Nu dat een tegengesteld effect blijkt te hebben, zouden de natuurbeschermingsorganisaties hun houding moeten veranderen. Maar zij hebben zich tot nu toe altijd verzet tegen het afschieten en tegen de mogelijkheid om tijdelijk een ontheffing te geven voor de handel in ivoor. Deels met begrijpelijke argumenten: aan ivoor valt niet af te lezen of het van de Afrikaanse dan wel van de bedreigde Indische olifant af-

komstig is. Maar goed gecontroleerde onthefingen van het jachtverbod zouden voor arme landen een uitkomst kunnen zijn. De verkoop van ivoor is een injectie voor hun armoedige economie en het olifantenvlees is welkom op de lege borden.

10 De opstelling van de natuurbeschermingsorganisaties is in zekere zin het zoveelste

voorbeeld van westers machtsdenken. Opkomen voor de bedreigde olifant – het lijkt nobel, maar dat is het niet. Want voor wie doen we het? Voor volgevreten westerse actievoerders, die de olifant vooral van de televisie kennen? Of voor de arme Afrikanen met al die olifanten in hun achtertuin?

*Naar een artikel van Simon Rozendaal,
Elsevier, 28 februari 2004*

- 1 Na mijn reis door India vertel ik met enthousiasme over een driejarig, Indiaas jongetje dat ik in Bombay heb ontmoet. Hij leerde spelenderwijs Engels, want Engels bleek de voertaal te zijn op de kleuterschool waar hij zat. Zó zou het in Nederland volgens mij ook moeten. Vrijwel iedereen reageert afhoudend. Volgens veel ouders is de wereld al zo complex. Moet je kinderen nu óók nog een andere taal leren? Laat ze toch lekker spelen.
- 2 Voor taalwetenschappers en voor ouders die in het buitenland hebben gewoond, is het niets nieuws. Jonge kinderen hebben het vermogen spelenderwijs de taal op te pikken die zij om zich heen horen. Op latere leeftijd neemt dit spontane leervermogen af. In de puberteit raken kinderen het zelfs kwijt. Daarom ligt het voor de hand al vroeg met Engels in het onderwijs te beginnen. Waarom wachten tot kinderen 10 of 11 zijn, terwijl taalverwerving bij vierjarigen gemakkelijker gaat?
- 3 Vorig jaar zetten twee Rotterdamse basisscholen een eerste stap. Zij namen deel aan het onderwijsproject *Early Bird*, waarin de kleuters zo'n vijf uur per week in het Engels les krijgen. Niet van hun eigen juf, maar van een Engelstalige leerkracht. Zij speelt spelletjes, zingt liedjes en voert kleine gesprekjes met de kleuters. Een aantal andere scholen was al eerder op dezelfde manier met het geven van Engels begonnen. Het *Early Bird*-netwerk groeit, zij het langzaam. Maar Nederland loopt achter. Terwijl Engels in de laagste klassen van de basisschool nog maar amper voorkomt, is het in andere Europese landen doodgewoon. In Duitsland, Zweden, Spanje en zelfs in Frankrijk is Engels verplicht vanaf zesjarige leeftijd.
- 4 Jammer genoeg is er in Nederland bijzonder veel weerstand tegen Engels in de laagste klassen van de basisschool. Dat ervoeren de initiatiefnemers van het *Early Bird*-project. De lancering van hun onderwijsmethode in Rotterdam ontketende vorig jaar een stortvloed van reacties. De meeste waren emotioneel van toon.
- 5 Het is de vraag of de tegenstanders het bij het rechte eind hebben. Een veelgehoord bezwaar is dat de Engelse les ten koste gaat van het Nederlands. Dat blijkt in de praktijk niet het geval. Al was het maar doordat de *Early Bird*-basisscholen geen Engels in plaats van Nederlands geven, maar Engelstalige leerkrachten bijvoorbeeld de muziek- of de gymlessen laten verzorgen. Desondanks betekent vijf uur onderwijs in het Engels natuurlijk wel dat het aantal uren in het Nederlands daalt. Onderzoek moet nog uitwijzen of het Nederlands van de kleuters daaronder lijdt. Vooralsnog is er geen enkele aanwijzing dat het Engels ten koste gaat van het Nederlands. Uit taaltoetsen in de klas bleek dat de kinderen van de Rotterdamse scholen na zeven maanden Engels zelfs vorderingen hadden gemaakt in het Nederlands.
- 6 Wel zeker is het feit dat het voor scholen en leerkrachten extra werk met zich meebrengt. Dat was ook het geval toen Engels verplicht werd in groep 7 en 8 en toen computeronderwijs werd ingevoerd. Elke vernieuwing betekent een – tijdelijke – verzwaring voor scholen en leerkrachten. Natuurlijk moet er aandacht zijn voor de werklast van leerkrachten. Maar het mag geen reden zijn om af te zien van veranderingen in het lesprogramma. Dat zou elke vernieuwing in het basisonderwijs blokkeren.
- 7 De weerstand tegen Engelse les aan jonge kinderen heeft vaak een andere achtergrond. In het onderwijs moeten kinderen gelijke kansen krijgen. Daarom stuit niet alleen het Engels, maar elke verzwaring van het lesprogramma op weerstand. Want wie kan garanderen dat de zwakste leerlingen niet worden benadeeld? Wie neemt het anderzijds op voor jonge kinderen die probleemloos een tweede taal zouden kunnen leren, maar worden tegengehouden doordat sommige klasgenoten wellicht niet meekunnen?
- 8 Van een andere aard is het bezwaar dat onze eigen taal verloedert. Tegenstanders van vroegtijdig Engels in de klas zijn bang dat er daardoor nog meer Engels in het Nederlands sluipt. Dat klopt. Het is natuurlijk de vraag of dit erg is. Het Nederlands is een levende taal. Zoals het ooit sterk werd beïnvloed door het Frans, zo is nu het Engels aan de beurt. Dat proces zal echt niet worden tegengehouden door het Engels buiten het basisonderwijs te houden.

9 Ook deze kritiek heeft te maken met een vorm van angst. De angst voor de dynamiek van deze tijd. De angst voor verandering, de angst voor een wereld die steeds ingewikkelder lijkt te worden. Een ingewikkeldheid die met name uit het (Engelstalige) buitenland komt.

10 Gelukkig toonde onderwijsminister Van der Hoeven zich niet erg onder de indruk van alle kritiek. In haar reactie zei zij geen bezwaren te hebben tegen het Engels in de laagste klassen van de basisschool. Verplichten wil Van der Hoeven de lagere scholen niet.

*Naar een artikel van Mirjam Vossen,
de Volkskrant, 16 oktober 2004*

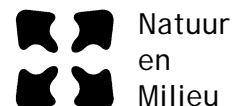
Nederland wordt er niet mooier op. Karakteristieke landschappen verrommelen of verdwijnen en dat is jammer. Want aantrekkelijke landschappen bieden niet alleen ruimte aan plant en dier, ze zijn ook essentieel voor het welzijn van mensen.

Stichting Natuur en Milieu vindt dat Nederland mooier kan én moet. Daarom zetten we ons actief in om het Nederlandse landschap te beschermen en aantrekkelijker te maken. Zodat we ook in de toekomst nog van Nederland kunnen genieten.

Zeg ook nee tegen de oprukkende lelijkheid. Want het Nederlandse landschap is veel te mooi om verloren te laten gaan. Doe met ons mee.

Kijk op www.natuurenmilieu.nl/landschap.

Nederland kan zo mooi zijn. Giro 51880.

Natuur
en
Milieu

*Naar een advertentie in NRC Handelsblad,
8 juni 2005*

- 1 € 3,50 voor een ingeleverde mobiele telefoon. Dat is het bedrag dat recyclingbedrijf Recell overmaakt naar een goed doel. Wie zijn afgedankte telefoon bijvoorbeeld via de Bruna-boekwinkels inlevert, steunt het Duchenne Parents Project, dat onderzoek bevordert naar de genezing van de Duchenne-spierziekte. Vorig jaar zijn daar meer dan 35 duizend telefoons ingezameld, meldt Recell.
- 2 En er is meer. Voor elk via de Nederlandse Spoorwegen ingeleverd toestel gireert Recell € 3,50 aan Stichting Aap, die uitheemse dieren opvangt. Ten slotte kunnen consumenten sinds kort terecht bij ruim zeshonderd DA-drogisterijen. Ditmaal wordt de Hersenstichting er wijzer van.
- 3 “Het goede doel is kennelijk een sterke prikkel waarmee in amper twee jaar al enkele honderdduizenden mobiele telefoons zijn binnengebracht”, zegt Recell-directeur Henny van Dort. Het bedrijf draait nu twee jaar. “We willen ook de rest van de miljoenen oude telefoons binnenkrijgen.”
- 4 De Hersenstichting en soortgelijke organisaties hebben al vele honderdduizenden euro’s ontvangen, maar het gaat Recell niet alleen om het sponsoren van goede doelen. De mobieltjes vormen een winstgevende handel. Met tienduizenden tegelijk gaan ze de grens over, vooral richting ontwikkelingslanden.
- 5 Daartoe sorteert Recell de toestellen eerst. “Soms hoeven we ze slechts schoon te maken. Vaak moet de display worden vervangen, een nieuwe batterij worden aangebracht of een ingrijpendere reparatie plaatsvinden,” zegt Van Dort. Dit werk vindt niet in Nederland plaats, maar elders in Europa. Deze gerepareerde mobieltjes vinden een nieuw leven in Afrika en Azië. Landen als Oezbekistan, Kazachstan, Kenia en Nigeria slaan het tijdperk van een vaste telefoon over en stappen direct in de mobiele telefonie.
- 6 Telecombedrijven in Afrika en Azië boeken, net als in Europa, vooral winst door belminuten te verkopen via abonnementen of prepaidkaarten. De bedrijven doen daar dikwijls voor een habbekrats een toestel bij. “De tweedehands toestellen worden op grote schaal afgenomen”, zegt Van Dort.
- 7 Niet te repareren toestellen gaan naar het bedrijf Mirec in Eindhoven, dat een goede reputatie geniet in de herverwerking van elektronica-afval. Mirec kan metalen als goud, zilver, palladium en ook koper uit de telefoons strippen en kunststofonderdelen van elkaar scheiden. Deze stoffen gaan naar smelters en belanden opnieuw in productieprocessen. Bij Mirec staan dure machines om stoffen fijn te malen klaar, maar de mobieltjes blijven nog weg.
- 8 Op zichzelf is de verlenging van de levensduur van een mobiele telefoon een goede zaak. Veel westerse mobieltjes functioneren nog prima als ze na amper een jaar worden ingewisseld voor een meer trendy model. Maar er zijn nog wel problemen te noemen. Wat er gebeurt met de naar Afrika en Azië uitgevoerde toestellen als ze daar vroeg of laat worden afgedankt, laat zich raden. Een greppel, sloot of op zijn best een slecht ingerichte stortplaats is vermoedelijk de eindbestemming.
- 9 En wie garandeert de werking en de veiligheid van een tweedehands exemplaar? Wat gebeurt er als zo’n Nokia explodeert in het gezicht van een Oezbeek? Goeie vraag. “De garantietermijn bedraagt in Europese landen twaalf maanden, onder voorwaarde dat er niemand aan het toestel heeft geprutst”, antwoordt producent Nokia. “Dat geldt ook voor de veiligheid. Toestellen ouder dan twaalf maanden hebben geen garantie meer.”
- 10 Mede vanwege mogelijke imagoschade bij eventuele milieuproblemen met westerse mobieltjes in ontwikkelingslanden, wil Nokia geen zaken doen met Recell. “Wij willen geen contact met dit soort bedrijven. Wij staan op het standpunt dat alle oude toestellen moeten worden vernietigd bij Mirec.”
- 11 Recell zegt met erkende bedrijven te werken die de werking en veiligheid van gerepareerde toestellen garanderen. “Er wordt niet gerommeld. Ik streef naar langlopende handel en niet naar snelle winst”, zegt Recell-directeur Van Dort.
- 12 Recell is zich bewust van het vooruitschuiwen van het afvalprobleem. “Wij hebben geen grip op het afvalstadium van de telefoons in exportlanden. Wij kunnen hooguit onze afnemers informeren over het belang van afvalinzameling. Wij wijzen erop dat er waardevolle

edelmetalen in mobiele telefoons zitten. Onze website toont het recycleschema. Als onze afnemers voldoende telefoons inzamelen, kunnen zij ze aan ons aanbieden”, zegt Van Dort.

- 13 Ook het ministerie van milieubeheer (VROM) zegt niets te kunnen voorschrijven ten aanzien van de afdankertjes. “Het is namelijk geen afvalstroom, maar een goederenstroom”, zegt een woordvoerder. “Wel zijn er in het Basel-verdrag twee jaar geleden afspraken gemaakt, waarbij overheden en telefoonfabrikanten proberen de inzameling te organi-

seren in ontwikkelingslanden.”

- 14 De directeur van de Hersenstichting erkent dat een deel van het Nederlandse afvalprobleem door zijn actie naar ontwikkelingslanden wordt verschoven. “Wij zijn ons daar terdege van bewust, maar we hebben er geen oplossing voor. Met de export van mobiele telefoons moeten we ook aan gedegen inzameling werken in deze landen. Wij zouden graag samen met ministeries en bijvoorbeeld milieu-organisaties daaraan een bijdrage leveren.”

*Naar een artikel in de Volkskrant,
september 2004*